

CADRUL NORMATIV INTERNAȚIONAL ȘI NAȚIONAL ÎN DOMENIUL DREPTULUI COPILOR LA MOMENTUL STATORNICIRII REPUBLICII MOLDOVA CONTEMPORANE

Arina ANTOCI

Doctor, conferențiar universitar, Universitatea Tehnică din Moldova, Chișinău, Republica Moldova
e-mail: kovstas@yandex.ru
<https://orcid.org/0000-0001-9594-3447>

Stanislav COVALSCHI

Doctor, conferențiar universitar, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Chișinău, Republica Moldova
e-mail: kovstas@yandex.ru
<https://orcid.org/0000-0001-5847-0433>

The need to carry out this study arises in the context where ensuring adequate protection for children becomes a priority for national authorities. Analyzing the issue of connecting national legislation to international provisions in the field of child rights protection, the Republic of Moldova has made important progress in the development of the child protection system. However, aligning the regulatory framework and practices in the field with the provisions of the UN Convention on the Rights of the Child remains a challenge.

Keywords: *children's rights, children's interests, child protection, non-governmental organizations, educational field.*

Introducere

Recunoașterea copiilor ca subiect independent, membru al societății și nu ca obiect de caritate a atras necesitatea de ai acorda o protecție specială, care a fost enunțată în Declarația cu privire la Drepturile Copiilor (Geneva 1924) [1] și în Declarația Drepturilor Copiilor, adoptată de Adunarea Generală ONU (20.11.59) ce stabilește principiile protecției copiilor: *Copilul trebuie să aibă toate drepturile specificate în această declarație. Aceste drepturi ar trebui recunoscute tuturor copiilor fără excepții și fără distincție sau discriminare bazată pe rasă, culoarea pielii, sex, limbă, religie, convingeri politice sau de altă natură, origine națională sau socială, statut de proprietate, naștere sau alte circumstanțe referitoare la copil sau familia sa.*[2] Drepturile copiilor sunt recunos-

cute și în Declarația universală a Drepturilor Omului (10.12.1948, prin Rezoluția 217 A în cadrul celei de-a treia sesiuni a Adunării Generale a ONU) [3], Pactul internațional privind drepturile civile și politice (Art.23 și 24) [4], Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale (art.19) [5]. În acest sens pentru respectarea tuturor valorilor culturale, sociale și economice ale comunității copiilor, Adunarea Generală a ONU (20.11.1989) a adoptat Convenția asupra Drepturilor Copilului [6]. R. Moldova a ratificat Convenția la 12 decembrie 1990. Tot odată menționăm, că numai în noiembrie 2009, 194 țări au ratificat și au acceptat sau au aderat la textul Convenției (cu unele rezerve sau interceptări) incluzând toți membrii ONU cu excepția Somaliei și SUA. Devenind un eveniment de referință pentru ONU, UNICEF și copiii din întreaga lume.

Idei și discuții

Convenția cu privire la Drepturile Copilului este cel mai important instrument privind drepturile membrilor minori ai societății. Acesta marchează o etapă importantă în istoria drepturilor copiilor, deoarece este primul document internațional obligatoriu din punct de vedere juridic adoptat special pentru a proteja drepturile minorilor.

Convenția nu acordă copiilor drepturi suplimentare în comparație cu alte persoane, tot odată Convenția recunoaște garanțiile suplimentare pentru asigurarea drepturilor membrilor minori societății umane. Printre tratatele internaționale Convenție se distinge prin faptul că conține o gamă completă de drepturi: civile, politice, sociale, economice și culturale.

În 1990, la Summit-ul Mondial pentru copii, 71 de șefi de stat și de Guvern au semnat Declarația Mondială privind asigurarea supraviețuirii, protecției și dezvoltării copiilor și au adoptat un *Plan de acțiune* care prevedea obiective și termene specifice pentru realizarea lor. Aceste obiective au inclus:

- ✓ îmbunătățirea condițiilor de viață ale copiilor și creșterea șanselor lor de supraviețuire prin creșterea accesului la asistență medicală pentru femei și copii;
- ✓ reducerea răspândirii bolilor care pot fi prevenite;
- ✓ crearea mai multor oportunități educaționale;
- ✓ îmbunătățirea igienizării și asigurarea unei aprovizionări mai largi cu alimente; protejarea copiilor în situații periculoase [7].

Summit-ul Mondial pentru copii a devenit un eveniment de referință pentru Națiunile Unite, Fondul Națiunilor Unite pentru copii (UNICEF) și, cel mai important, pentru copiii din întreaga lume. În plus, planul de acțiune a stabilit obiective specifice pentru deceniul viitor. Aceste obiective au fost formulate înainte de Summit în consultări cu guverne-

le, agențiile ONU, inclusiv OMS, UNICEF, UNFPA, UNESCO, PNUD.

La șase ani de la Summit, în 1996, Secretarul General ONU Boutros Boutros-Ghali a informat Adunarea Generală că s-au înregistrat progrese semnificative în îmbunătățirea sănătății, educației și protecției copiilor lumii.

Angajamentul de a atinge obiectivele Summit-ului Mondial a contribuit la faptul că problemele situației copiilor și drepturile lor au ocupat un loc prioritar pe agenda comunității mondiale. Sesiunea specială este o continuare importantă a Summit-ului Mondial din 1990.

Deci, Summit-ul Mondial este o cale importantă și a desemnat 7 scopuri primordiale și 20 de scop adiționale în interesul copiilor, ce urmau să fie rezolvate până-n anul 2000.

Pentru implementarea Convenției cu privire la Drepturile Copiilor, Parlamentul R. Moldova la 15 decembrie 1994 a adoptat legea Nr. 338 privind Drepturile Copilului. Legea prevede ca statul își asumă responsabilitatea protejării copiilor - o preocupare de ordin politic, social și economic ca subiect independent. (subliniat de autori) [8]. Legea stabilește statutul juridic a copiilor ca subiect independent, asigură sănătatea fizică și spirituală a copiilor, Statul participă la formarea la copii a conștiinței civile pe baza valorilor naționale, general-umane. Legea prevede acordarea unei griji deosebite și protecție socială copiilor lipsiți temporar sau permanent, sau care se află în condiții nefavorabile ori extreme. [9]. Migrația părinților a avut drept consecință faptul că 20% din copii au unul sau ambii părinți peste hotare, ceea ce a fost recunoscut, drept una din problemele majore ale țării. Doar 63% din copiii moldoveni trăiesc cu ambii părinți, iar 11% nu locuiesc cu niciunul dintre părinții biologici...

Pe 26 februarie 1998 în R. Moldova întră în vigoare Convenția din 29 mai 1993 Asupra Protecției Copiilor și Cooperării în Materia Adopției Internați-

onale [10], de asemenea R. Moldova susține și Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980, Asupra Aspectelor Civile ale Răpirii Internaționale de Copii [11] (Aderarea R. Moldova la această Convenție prin Hotărârea Parlamentului nr. 1468 din 29.01.1998).

Pentru implementarea dispozițiilor Convenției cu privire la drepturile copiilor și a legilor naționale în domeniu, Guvernul R. Moldova a elaborat în 1995 Programa de Stat privind asigurarea Drepturilor Copiilor, tot odată a fost adoptat și Regulamentul Consiliului Național pentru protecția Drepturilor Copiilor (Anexa la Hotărârea Guvernului R. Moldova nr.409 din 09.04.1998) [12].

Consiliul are sarcină să asigure respectarea *integrală* în R. Moldova a Convenției cu privire la Drepturile Copiilor, elaborarea politicii guvernamentale vizând realizarea drepturilor copiilor la nivelul național, consolidarea coeziunii sociale în domeniul protecției drepturilor copiilor. Consiliul are competența efectuării investigațiilor, studiilor, analizei și elaborarea politicii Guvernului, formularea rapoartelor naționale în materie de protecție a drepturilor minorilor. De aici reiese obligația nemijlocită a statului în efectuarea practică a protecției copiilor din R. Moldova. Spre regret, până-n prezent statul nu a prezentat nici unul din asemenea rapoarte.

Cu stimă și respect constatăm activitatea reprezentanților Fondului Internațional pentru Urgențe ale Copiilor ONU (UNICEF) în Moldova, care constituite instrumentul real de ajutor în responsabilitatea protecției drepturilor copiilor din R. Moldova. UNICEF a pledat pentru formarea în R. Moldova unui Cod al copiilor, pachet de acte legislative în domeniul protecției drepturilor copiilor de care săr fi condus organizațiile implicate. UNICEF declară susținerea Consiliului Național în elaborarea planului național de acțiuni în favoarea copiilor. Autorii articolului ferm susțin concepția UNICEF, că ori și ce copil are dreptul inerent la viață decentă și statul are obligația de ai asigura supraviețuirea și

dezvoltarea. Dreptul la sănătate deplină și accesul la serviciile sanitare și medicale prevăzut de Centre pentru Controlul și Prevenirea Bolilor (CDC). În deosebi UNICEF în anii 90, sec. XX, subliniază situația alarmantă a copiilor romi, cetățeni ai R. Moldova: Romii sunt una dintre cele mai dezavantajate minorități etnice din Moldova. Acești copii se pot confrunta cu probleme încă de la începutul vieții. Ei au mai puține șanse să fie înregistrați la naștere. Mulți nu au certificat de naștere, care le oferă dreptul la o gamă întregă de servicii, inclusiv programe de educație timpurie. Doar jumătate dintre copiii romi sunt înscriși în învățământul primar și gimnazial, spre deosebire de copiii de alte etnii (90%). *La vârsta maturității, fiecare al cincilea rom va fi analfabet.* UNICEF colaborează cu specialiștii în educație, cu ONG-urile locale și cu părinții pentru ca instituțiile școlare și preșcolare să fie locuri primitoare pentru toți copiii. Depunem eforturi pentru a asigura incluziunea și reintegrarea copiilor de etnie romă în sistemul de învățământ [13].

UNICEF desfășoară Programul de asistență Medicală Primară, care are drept obiective majore reducerea ratei mortalității copiilor de până la 5 ani. Guvernul R. Moldova în 1997 a aprobat Programul Național de Perinatologie cu o durată de 5 ani, elaborat de Centrul Ocrotirii Sănătății mamei și copilului, desfășurat până în anul 2003. Programul a fost lansat în ianuarie 1998. În R. Moldova a fost efectuat Studiul Demografic al Sănătății Populației pe un eșantion de 11.000 de gospodării. În anii 1990-1994 rata decesului copiilor până la 5 ani a fost 14%, iar rata decesului infantil – 13% [14].

Articolul 23 al Convenției cu privire la Drepturile Copilului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20 noiembrie 1989 [14], Articolul 24 al Legii R. Moldova cu privire la Drepturile Copilului Nr.338-XIII din 15.12.1994 [15], prevăd și drepturi ale copiilor handicapați - la îngrijire, educație și instruire, ajutor psihologic etc., pentru a se putea realiza

în deplină măsură dreptul la o viață decentă, social activă. Cu mare regret acești copii din R. Moldova în anii studiați de autorii articolului, erau expuși instituționalizării practic până la finele vieții.

În domeniul educației preșcolare, Guvernul R. Moldova a implementat un model național de educație - Programul de Educație Timpurie Individualizată (PETI). *Prezentul document concretizează viziunea asupra copilului, acceptată și promovată prin cadrul normativ și de politici în sistemul educațional din Republica Moldova, stabilește aspectele specifice ale procesului educațional, asigură convergența eforturilor în extinderea, aprofundarea, educației copilului de la naștere până la 7 ani și corelarea cu nevoile multiple ale copilului și familiei, asigurarea stării de bine a copilului, asigurarea accesului și șanselor egale la o educație de calitate fiecărui copil.* [17] Acest program a cuprins circa 18 instituții preșcolare, potrivit programei pună-n anul 2000, 45 de grădinițe din țară urmează să însușească metodologie și practică tratării individuale a personalității fiecărui copil drept o personalitate distinctă și a stimulării creativității timpului.

În anul 2006, UNICEF a publicat primul raport care a vizat impactul migrației asupra copiilor. Acest raport a descris următoarele consecințe ale migrației asupra copilului: izolarea socială crescută, impactul asupra dezvoltării emotive, riscul abandonului școlar și frecventării scăzute a școlii, vulnerabilitatea consumului de droguri, delincvenței și riscului pentru sănătatea reproductivă din cauza relațiilor sexuale precoce [18].

Aderând la Convenția ONU cu privire la Drepturile Copiilor, R. Moldova și-a asumat obligația de a proteja drepturile și interesele copiilor, de a face corectare de rigoare în domeniul educativ, cultural, organizatoric, legislativ. Din cele expuse mai sus se vede clar că în primii ani de existență sa, Guvernul R. Moldova în direcția protejarea drepturilor copiilor nu sa făcut practic nimic. Au fost primite un șir de Documente oficiale, Legi, Rezoluții care practic nu au

fost implementate în activitatea practică al organelor statale.

Concluzii

Din analiza făcută mai sus, observăm rolul primordial al organizațiilor non guvernamentale internaționale în R. Moldova în activitatea protecției copiilor, de acea credem, că în perioada studiată organele de stat și în primul rând Parlamentul și Guvernul, ca organ legislativ și executiv trebuia să fi contribuit cu facilități în reglementarea funcțiilor acelor organizații ne parlamentare internaționale în activitatea sa practică, dacă statul moldav nu a avut posibilitate să activeze în problema protecției drepturilor copiilor.

Soluționarea problemei abordate este posibilă prin aplicarea tuturor mijloace economice, medico-sociale, administrative cu eforturile conștiente ale organelor de stat și non guvernamentale internaționale (UNICEF, PAS, EYE etc.) implicate în aceste activități.

A fost necesar de a urgenta perfectarea legislației naționale în domeniu protecției drepturilor copiilor și ajustarea lor la actele juridice internaționale, crearea mecanismului necesar pentru implementarea lor. A fost necesar promovarea drepturilor copiilor la toate nivelurile statale. Elaborarea unui program complex strategic național eșalonat pe etape, cu implicarea specialiștilor din diverse domenii pentru redresarea situației alarmante în protecția minorilor.

Ocotirea de către stat și societate a drepturilor copiilor trebuie să constituie o preocupare politică, socială și economic de prim ordin, o obligație de a realiza în practică drepturile prevăzute de legislația națională și internațională. Orice tergiversare în acest sens pune în pericol sănătatea fizică, mintală, morală, spirituală minorilor societății noastre.

Populația R. Moldova numără 3,557,634 persoane, dintre care 20% sunt copii cu vârsta de până la 18 ani. R. Moldova este în continuare o țară cu o populație preponderent rurală, în care peste 60% din copii au vârsta de până la 14 ani, locuind în mediul rural. Tot

odată, menționăm, că 11. 28% din copiii din Moldova trăiesc sub limita pragului sărăciei... [19].

Pe parcursul ultimelor trei decenii, R. Moldova s-a aflat în proces de tranziție, de la dominația sistemului sovietic la economia de piață, pricină ce nu a permis participarea activă a statului în domeniul protejării drepturilor copiilor. Numai în 2013, Parlamentul a adoptat Legea № 140 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, care include articole speciale referitoare la identificarea, evaluarea, asistența, referirea, monitorizarea și luarea la evidență a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, precum și atribuțiile instituțiilor responsabile de aplicarea acestor proceduri. Adoptarea Legii № 140 a constituit un pas important în procesul de elaborare a cadrului legislativ și de politici, care își propune să protejeze copiii lipsiți de grijă părintească, în particular cei cu părinți plecați peste hotare și cei aflați sub tutelă și/sau reprezentare legală precară sau neclară, și a constituit un pas critic spre o abordare sistemică a protecției copilului capabilă să facă față riscurilor și schimbărilor [20].

Bibliografie

1. Declarația cu privire la Drepturile Copiilor. URL:https://ro.frwiki.wiki/wiki/D%C3%A9claration_des_droits_de_l%27enfant
2. Declarația Drepturilor Copilului, Proclamata prin rezoluția 1386 (XIV) a Adunării Generale din 20 noiembrie 1959. URL: www.arpcc.ro
3. Declarația Universală a Drepturilor Omului. URL:https://drepturilecopilului.md/files/08_Declaratia%20universal%C3%A2%20drepturilor%20omului.pdf (accesat – 01.12.2022).
4. Pactul internațional privind drepturile civile și politice. URL:<https://cidsr.md/wp-content/uploads/2016/09/Pactul-Int-PRIVIRE-Drepturile-Civile-Politic.pdf> (accesat – 01.12.2022).
5. Pactul internațional cu privire la drepturile econo-

mice, sociale și culturale Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale. URL: https://ro.abcdef.wiki/wiki/International_Covenant_on_Economic_Social_and_Cultural_Rights

6. Convenția asupra Drepturilor Copilului. URL:https://ro.wikipedia.org/wiki/Conven%C3%A7ia_asupra_Drepturilor_Copilului

7. Summitul Mondial pentru Copii Summitul Mondial pentru Copii URL:https://ro.abcdef.wiki/wiki/World_Summit_for_Children (accesat – 23.11.2022)

8. LĒGE Nr. 338 din 15-12-1994 privind drepturile copilului. URL:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94939&lang=ro

9. Ibidem.

10. CONVENȚIE din 29 mai 1993 asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale. URL: <https://dgaspc3.ro/>

11. CONVENȚIE Nr. 67 din 25-10-1980 ASUPRA ASPECTELOR CIVILE ALE RĂPIRII INTERNAȚIONALE DE COPII. URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118015(accesat – 23.11.2022)

12. HOTĂRÎRE Nr. 726 din 13.06.2003 cu privire la modificarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 409 din 9 aprilie 1998. URL: http://lex.justice.md/document_rom.php?id=151D6CDC:B8B79F6E

13. Program Copiii de etnie romă Incluziunea și reintegrarea copiilor romi în sistemul de învățământ URL: <https://www.unicef.org/moldova/copiii-de-etnie-rom%C3%A2>

14. CONVENȚIE INTERNAȚIONALĂ Nr. 1989 din 20.11.1989 cu privire la Drepturile Copilului. URL:<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=356341>

15. LEGE Nr. 338 din 15-12-1994 privind drepturile copilului URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17346&lang=ro (accesat – 23.11.2022)

16. CHICHICI, V. *Aplicarea curriculumului dezvoltat în educația timpurie*. Chișinău 2019. Pag.9 URL:https://ise.md/uploads/files/1579552280_aplicarea_curriculumului_dezvoltat_in_educatia_timpurie.pdf (accesat – 03.12.2022)

17. Copiii rămași fără îngrijire părintească în Republica Moldova. URL: <https://www.unicef.org/moldova/media/841/file/Copii-ramasi-fara-ingrijire-parinteasca.pdf> (accesat – 03.12.2022).

18. Ibidem.

19. Ibidem.

20. Ibidem.